

گروه آموزشی هنر اسلامی

پایان نامه جهت دریافت درجه کارشناسی ارشد در رشته هنر اسلامی گرایش سفال و سرامیک

عنوان: پیدایش و سیر تحول فناوری سفال سایه نما
استاد راهنمای اول: دکتر عباس اکبری
استاد راهنمای دوم: دکتر محسن جاوری
دانشجو: مریم توسلی رکن آبادی
آبان ماه 93
واژه های کلیدی: سفال سلجوقی، سفال سایه نما، نقش کنده، نقاشی زیر لعابی.
چکیده:

در گذر از تاریخ پر فراز و نشیب هنر سفالگری ایران با آثاری زیبا و متنوع از لحاظ فن و نقش مواجه می شویم؛ به ویژه در اواخر دوران سلجوقی این هنر اعتلا بخشیده می شود و انواع متفاوتی از سفالینه ها رواج می یابد. قرن ششم و هفتم هجری دو قرن مهم و حساس در تاریخ سفالگری ایران محسوب می شوند. پایان نامه ی حاضر پژوهشی است پیرامون تکنیک سایه نما که از انواع فنون رایج در آن دوره بوده است. گرچه به دلیل عدم وجود نمونه های تاریخ گذاری شده ی این تکنیک، نمی توان در مورد زمان دقیق پیدایش آن اظهار نظر کرد اما وجود نمونه های فراوانی از این فن در قرن ششم هجری قمری گواهی رواج آن در این مقطع زمانی می باشد. شیوه ی ایجاد نقش بر این سفالینه ها مشابه سفالینه های نقش کنده می باشد. در تکنیک سایه نما نقوش از طریق کنده کاری و حکاکی بر گلابه ی سیاه زیر لعاب قلیایی حاصل می شود؛ البته در سفالینه های نقش کنده، نقوش خراش داده شده و نسبت به سفالینه های سایه نما از عمق کمتری برخوردارند. نقوش گیاهی، حیوانی، کتیبه، نوازندگان و رقصندگان و... از جمله مضامینی هستند که بر سفالینه های سایه نما نقش بسته اند. این سبک بر فرم های متفاوتی و در مراکز هم چون ری، کاشان و... ایجاد شده است. بدیهی است که با گذر زمان تغییر و تحولاتی در برخی جنبه های این فن نیز پدید آمده است.

در پژوهش پیش رو که با استفاده از اسناد تاریخی و توصیف و تحلیل تصاویر، شکل گرفته سعی شده تا به مسائلی همچون زمان و عوامل پیدایش سفالینه های سایه نما، مراکز تولید، فرم، نقوش و همچنین ویژگی های تزئینی و تحولات ایجاد شده در جنبه های مختلف و تأثیرات آن بر هنر سفالگری پرداخته شود.